

Prof. univ. dr. **Gabriela Răducan**
Conf. univ. dr. **Mădălina Dinu**

Fișe de procedură civilă

pentru admiterea în magistratură și avocatură

Ediția a 7-a, revizuită și adăugită

Editura
Stamangiu
2020

Sediul materiei: art. 245-248 CPC

Noțiune – mijlocul prin care, în condițiile legii, partea interesată, procurorul sau instanța invocă, fără să pună în discuție fondul dreptului, neregularități procedurale privitoare la compunerea completului sau constituirea instanței, competența instanței ori la procedura de judecată sau lipsuri referitoare la dreptul la acțiune urmărind, după caz, declinarea competenței, amânarea judecării, refacerea unor acte ori anularea, respingerea sau perimarea cererii (art. 245 CPC).

I. Excepțiile procesuale

↻ nu trebuie confundate cu **apărările de fond**.

NB ↻

EXCEPȚIILE PROCESUALE	APĂRĂRILE DE FOND (excepții substanțiale, de drept material)
constituie mijloacele procesuale prin care se invocă anumite neregularități privind dreptul la acțiune sau componentele sale ori neregularități de procedură , fără a antama fondul dreptului.	constituie mijloacele prin care pârâtul invocă obiecțiuni împotriva pretenției reclamantului, urmărind respingerea cererii acestuia ca neîntemeiată (nefondată) , după examinarea fondului pretenției respective. Acestea pot fi apărări de fond în fapt și apărări de fond în drept (în această ultimă categorie intrând și excepțiile substanțiale).
<p><i>Exemple:</i></p> <p>a) excepții de procedură:</p> <ul style="list-style-type: none"> – de netimbrare ori de insuficientă timbrare; – de recuzare; – privind greșita compunere/constituire a instanței (greșita alcătuire a instanței); – de necompetență; – de litispendență; – de conexitate; – de tardivitate; – de perimare. <p>b) excepții de fond:</p> <ul style="list-style-type: none"> – autoritatea de lucru judecat; – prescripția (extinctivă); 	<p><i>Exemple:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – excepția de garanție (art. 1696 CC); – excepția de neexecutare a contractului (art. 1556 CC); – excepția nulității actului juridic civil; – excepția prescripției achizitive; – excepția reducțiunii liberalității excesive; – excepția compensației legale; – stingerea obligație prin plată, prin dare în plată; – invocarea beneficiului de diviziune și/sau de discuțiune.

<ul style="list-style-type: none"> - lipsa capacității procesuale de folosință/de exercițiu; - lipsa calității (puterii) de reprezentant; - lipsa de calitate procesuală activă/pasivă; - lipsa de interes; - inadmisibilitate pentru lipsa procedurii prealabile obligatorii; - inadmisibilitatea (subsidiaritatea) cererii în constatare față de cererea în realizare. 	
<p>Dacă excepțiile procesuale se admit, hotărârea prin care cererea se respinge în temeiul excepțiilor procesuale NU ARE AUTORITATE DE LUCRU JUDECAT PE FONDUL CAUZEI.</p>	<p>Dacă apărările de fond în drept (inclusiv excepțiile de drept substanțial) se admit, hotărârea prin care cererea se respinge în temeiul acestora ARE APTITUDINEA DE A INTRA ÎN AUTORITATE DE LUCRU JUDECAT PE FONDUL CAUZEI.</p>

II. Clasificarea excepțiilor procesuale

În funcție de obiectul lor	
EXCEPȚII DE PROCEDURĂ	EXCEPȚII DE FOND
<p>☞ acelea prin intermediul cărora se invocă anumite neregularități procedurale.</p>	<p>☞ acelea care sunt în strânsă legătură cu pretenția dedusă judecății, mai exact, cu exercițiul dreptului la acțiune.</p>
<p>☞ au ca obiect încălcarea:</p> <ul style="list-style-type: none"> - normelor de competență; <i>Exemple:</i> <ul style="list-style-type: none"> - excepția de necompetență generală; - excepția de necompetență materială; - excepția de necompetență teritorială alternativă și teritorială exclusivă; - excepția de inadmisibilitate a cererii ca fiind de competența organelor fără activitate jurisdicțională sau ca nefiind de competența instanțelor române. - normelor de organizare judecătorească; <i>Exemple:</i> <ul style="list-style-type: none"> - excepția nelegalei compuneri a instanței; - excepția nelegalei constituiri a instanței. - normelor privind condițiile de îndeplinire a actelor de procedură, inclusiv a termenelor în care trebuie efectuate; 	<p>☞ acele excepții care:</p> <ul style="list-style-type: none"> - au ca obiect invocarea unor lipsuri referitoare la condițiile exercitării dreptului la acțiune; <i>Exemple:</i> <ul style="list-style-type: none"> - excepția de prematuritate a cererii; - excepția lipsei de interes; - excepția lipsei de calitate procesuală (activă sau pasivă); - excepția lipsei capacității procesuale (de folosință sau de exercițiu). - sunt strâns legate de dreptul la acțiune; <i>Exemple:</i> <ul style="list-style-type: none"> - excepția prescripției dreptului material la acțiune; - excepția autorității de lucru judecat. - au ca obiect invocarea unor dispoziții legale care limitează sau îngrădesc dreptul la acțiune.

În funcție de obiectul lor	
EXCEPȚII DE PROCEDURĂ	EXCEPȚII DE FOND
<p><i>Exemple:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - excepția lipsei de citare sau a nelegalei citări; - excepția de tardivitate. <p>- normelor privind procedura de judecată;</p> <p><i>Exemple:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - excepția netimbrării sau a insuficienței timbrării; - excepția perimării. <p>- normelor privind luarea anumitor măsuri pentru buna desfășurare a judecării și preîntâmpinarea unor soluții contradictorii.</p> <p><i>Exemple:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - excepția conexității; - excepția litispendenței. 	<p><i>Exemple:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - excepția inadmisibilității cererii (atunci când cererea în constatare nu poate fi primită întrucât partea are la dispoziție formularea unei cereri în realizare); - excepția privind lipsa procedurii prealabile a reclamației administrative sau, după caz, a anumitor pricini civile; - excepția de inadmisibilitate a exercitării recursului împotriva hotărârilor definitive.

În funcție de efectul pe care-l produc în caz de admitere		
Excepții dilatorii	Excepții mixte	Excepții peremptorii/dirimante
<ul style="list-style-type: none"> • tind la întârzierea sau amânarea judecării pe fond; • de regulă, excepțiile de procedură produc un efect dilatoriu; • prin excepție, deși de procedură, următoarele excepții produc un efect peremptoriu: <ul style="list-style-type: none"> - excepția de tardivitate; - excepția de perimare; - excepția de necompetență a instanțelor române. 	<ul style="list-style-type: none"> • acelea care încep printr-un efect dilatoriu și tind spre un efect peremptoriu; • în caz de admitere, în sensul că instanța va acorda un termen pentru acoperirea lipsurilor, iar dacă la termenul fixat lipsurile nu se acoperă, atunci se va produce efectul peremptoriu (anularea cererii), ca urmare a admiterii excepției; • intră în această categorie: <ul style="list-style-type: none"> - excepțiile de fond: <ul style="list-style-type: none"> - excepția lipsei dovezii capacității de exercițiu; - excepțiile de procedură: <ul style="list-style-type: none"> - excepția de netimbrare sau insuficientă timbrare; - excepția lipsei semnăturii (dacă partea nu este prezentă la termenul când se invocă această excepție). 	<ul style="list-style-type: none"> • acelea care tind la împiedicarea sau stingerea judecării pe fond sau fac inutilă soluționarea fondului; • intră în această categorie: <ul style="list-style-type: none"> - excepțiile de fond, mai puțin acelea care au caracter mixt; - câteva excepții de procedură, respectiv: <ul style="list-style-type: none"> - excepția de tardivitate; - excepția de perimare; - excepția de necompetență a instanțelor române; - excepția de necompetență generală, atunci când cererea este de competența unui organ fără activitate jurisdicțională.
În funcție de caracterul normelor care le reglementează		
Excepții absolute/de ordine publică	Excepții relative/de ordine privată	
✓ privesc încălcarea unor norme juridice de ordine publică;	✓ privesc încălcarea unor norme juridice de ordine privată;	

<p>✓ pot fi invocate de orice parte interesată, de procuror sau de instanță, din oficiu, iar, ca regulă, pot fi invocate în orice fază (etapă) a judecății, chiar direct în anumite căi de atac.</p> <p><i>Prin derogare sub aspect temporal:</i></p> <p>➔ <i>excepția de necompetență materială</i> și cea de <i>necompetență teritorială absolută</i>, care, fiind excepții de ordine publică, deși pot fi invocate de orice parte interesată, de procuror sau de instanță din oficiu [art. 129 alin. (2) pct. 2 și pct. 3 CPC], nu pot fi invocate decât în fața primei instanțe, până la primul termen la care părțile sunt legal citate și pot pune concluzii [art. 130 alin. (2) CPC];</p> <p>➔ <i>excepția de litispendență</i>, deși este o excepție de procedură, absolută, dilatorie, nu poate fi invocată decât în fața instanțelor de fond: primă instanță și apel, iar nu și în recurs;</p> <p>➔ <i>excepția lipsei dovezii calității de reprezentant</i>, deși este o excepție de fond, absolută, mixtă, nu poate fi invocată decât în fața instanței pentru care era necesară dovada (oricând în acea etapă procesuală), neputând fi, însă, invocată pentru prima dată în calea de atac [art. 82 alin. (2) CPC];</p> <p>➔ <i>excepția de perimare</i>, deși este o excepție de procedură, absolută, peremptorie, nu poate fi invocată pentru prima oară în instanța de apel, dacă incidentul a survenit la prima instanță [art. 420 alin. (3) CPC] etc.</p>	<p>✓ pot fi invocate numai de partea interesată și numai într-un anumit termen (care, de regulă, este primul termen de judecată ce a urmat după respectiva neregularitate și înainte de a se pune concluzii în fond).</p> <p><i>Exemple:</i></p> <p>✓ <i>excepția prescripției</i> (art. 2513 CC);</p> <p>✓ <i>excepția de necompetență relativă</i> [art. 130 alin. (3) CPC];</p> <p>✓ <i>excepția de inadmisibilitate întemeiată pe art. 193 alin. (1)-(2) CPC</i>;</p> <p>✓ <i>excepția de recuzare pe motiv de incompatibilitate relativă</i> (art. 42 CPC).</p>
---	---

III. Ordinea și procedura de soluționare a excepțiilor procesuale

- ➔ instanța se va pronunța **mai întâi asupra excepțiilor de procedură**, precum și **asupra excepțiilor de fond** care fac inutilă, în tot sau în parte, administrarea de probe ori, după caz, cercetarea în fond a pricinii [art. 248 alin. (1) CPC] → **excepțiile procesuale se rezolvă înainte de cercetarea fondului pretenției deduse judecății, iar dacă excepția este invocată în cursul judecării fondului, instanța va soluționa mai întâi excepția procesuală**;
- ➔ excepțiile vor putea fi unite **cu administrarea probelor**, respectiv **cu fondul cauzei** numai dacă pentru judecarea lor este necesar să se administreze aceleași dovezi ca și pentru finalizarea etapei cercetării procesului sau, după caz, pentru soluționarea fondului [art. 248 alin. (4) CPC].

Excepțiile de procedură nu pot fi unite cu fondul cauzei (*excepția de necompetență, de litispendență, de recuzare, de conexitate etc.*), **acest procedeu fiind specific doar excepțiilor procesuale de fond.**

- din punctul de vedere al ordinii de soluționare, ca regulă, **excepțiile de procedură se soluționează înaintea celor de fond**;
- dacă se invocă mai multe excepții de fond sau de procedură, ordinea de soluționare a acestora va fi stabilită de instanță **în funcție de efectele pe care fiecare dintre excepțiile invocate le produce**;
- atunci când **probele solicitate pentru rezolvarea excepției** nu sunt comune, măcar în parte, cu probele necesare rezolvării cauzei pe fond, *nu se va dispune unirea excepției cu fondul*, ci **se va acorda termen pentru administrarea cu prioritate a celor probe**.

Exemple:

– dacă se invocă excepția de netimbrare și excepția de neкомпetență, are prioritate excepția de netimbrare, întrucât admiterea celei dintâi excepții conduce la anularea cererii;

– dacă se invocă excepția autorității de lucru judecat și excepția lipsei calității procesuale active, se va soluționa cu prioritate excepția autorității de lucru judecat; tot astfel, dacă se invocă autoritatea de lucru judecat și prescripția, cea dintâi se va soluționa prioritar;

– de principiu, între excepția prescripției și excepția lipsei calității procesuale active, cea dintâi va avea prioritate, deoarece, dacă dreptul material la exercitarea unei acțiuni este stins prin efectul prescripției extinctive, este inutil să mai analizăm dacă reclamantul este sau nu titularul unui drept subiectiv pretins care nu mai există (există, însă, și situații în care se admite că ordinea acestor două excepții ar putea fi inversată; de pildă, atunci când într-un proces care pune problema unei dezbateri succesoriale se invocă atât prescripția dreptului de opțiune succesorală, cât și lipsa calității procesuale a persoanei care nu a acceptat în termen moștenirea) etc.

Ca regulă, excepțiile care atrag **soluții de anulare** a cererii **au prioritate** față de soluțiile care **atrag soluții de inadmisibilitate** (propriu-zisă sau generică) a cererii, **deoarece, mai înainte de a vedea dacă un act de procedură este sau nu admisibil, este necesar să verificăm dacă acesta este valabil/există sau nu.**

IV. Soluții posibile

- dacă excepția procesuală invocată este **întemeiată**, instanța o va admite, pronunțând, după caz:
 - o **încheiere interlocutorie** motivată, când decide **amânarea judecării**, care poate fi atacată numai odată cu hotărârea de fond, dacă legea nu prevede o altă soluție;
 - o **sentință** sau **decizie**, când se dezinvestește de soluționarea litigiului pe fond, respectiv atunci când **respinge/anulează cererea/iși declină competența**, caz în care hotărârea urmează același regim juridic ca și hotărârea ce ar fi urmat să se pronunțe pe fond, dacă legea nu prevede expres o altă soluție.

Exemplu:

– *sentința prin care s-a admis excepția de perimare nu este supusă decât recursului [art. 421 alin. (2) CPC].*

- dacă excepția procesuală invocată este **neîntemeiată**, instanța va pronunța o **încheiere interlocutorie** motivată și va **continua soluționarea cauzei pe fond**, încheierea putând fi atacată doar odată cu hotărârea de fond, dacă legea nu prevede o altă soluție.

Exemplu:

– *încheierea prin care s-a admis recuzarea nu este supusă niciunei căi de atac [art. 53 alin. (2) CPC].*

TESTE GRILĂ ȘI SPEȚE CU VARIANTE DE RĂSPUNS

1. În cadrul cererii de chemare în judecată prin care reclamantul X.Y. solicită instanței obligarea pârâtului MN la restituirea unei sume de bani pe care X.Y. i-a acordat-o printr-un contract de împrumut încheiat în forma înscrisului sub semnătură privată:

- a. instanța poate acorda din oficiu dobânzile aferente sumei respective, în virtutea rolului activ;
- b. instanța nu poate acorda din oficiu dobânzile aferente sumei respective, întrucât ar încălca principiul disponibilității;
- c. instanța are obligația de a pune în discuția contradictorie a părților necesitatea acordării și a dobânzilor, însă nu va dispune această măsură dacă reclamantul se împotrivese.

Răspuns: _____

2. Cererea prin care R.R. solicită instanței (judecătoriei), în contradictoriu cu T.T. și V.V., partajarea bunurilor dobândite de părti ca urmare a succesiunii defunctului DD, tatăl părților:

- a. are caracter incidental, dacă se formulează prin intermediul cererii reconvenționale;
- b. nu poate avea în nicio situație caracter accesoriu;
- c. nu determină modificarea competenței instanței chiar dacă, prin aceeași cerere, se solicită pe cale de acțiune și reducțiunea liberalităților excesive în cuantum de 300.000 de lei.

Răspuns: _____

3. La data de 03.06.2017 a fost înregistrată pe rolul instanței cererea formulată de către reclamantul AA în contradictoriu cu pârâtul B.B., prin care primul solicita obligarea pârâtului să îi lase în deplină proprietate și liniștită posesie imobilul situat în București. Prin întâmpinarea depusă la dosarul cauzei, moștenitorii lui B.B., C.C. și D.D., au invocat excepția lipsei capacității de folosință a pârâtului, anexând certificatul de deces al acestuia, din care rezulta că decesul a survenit la data de 30.05.2017. În acest context:

- a. reclamantul are posibilitatea ca până la primul termen de judecată la care este legal citat în fața primei instanțe să își modifice cererea de chemare în judecată, în condițiile art. 204 CPC., și să îi cheme în judecată, în calitate de pârâți, pe C.C. și D.D. (moștenitorii lui B.B.);
- b. reclamantul poate să solicite instanței acordarea unui nou termen pentru a introduce în cauză moștenitorii lui BB, în condițiile art. 412 alin. (1) pct. 1 CPC;
- c. instanța va invoca din oficiu și va admite excepția lipsei capacității de folosință, chiar dacă reclamantul își modifică cererea de chemare în judecată, în sensul introducerii în cauză a moștenitorilor lui B.B.

Răspuns: _____

RĂSPUNSURI ȘI EXPLICAȚII

1. Varianta a) nu este corectă, întrucât, potrivit dispozițiilor art. 22 alin. (6) CPC, judecătorul trebuie să se pronunțe asupra a tot ceea ce s-a cerut, fără însă a depăși limitele investiției, ceea ce înseamnă că instanța nu poate acorda dobânzile aferente sumei solicitate de către reclamant prin cererea de chemare în judecată, în absența unei cereri formulate în acest sens.

Varianta b) este corectă prin raportare la explicația de la varianta a). Totodată, potrivit principiului disponibilității reglementat de art. 9 alin. (2) CPC, obiectul și limitele procesului sunt stabilite prin cererile și apărările părților.

Varianta c) nu este corectă prin raportare la explicația de la varianta a). Contrar, afirmația din varianta de la lit. c) s-ar traduce în sensul că dacă reclamantul nu s-ar împotrivi, instanța ar putea acorda mai mult decât a fost investită, încălcând art. 22 alin. (6) CPC. Reclamantul putea să-și modifice/completeze cererea formulând cerere adițională cel târziu până la primul termen de judecată la care a fost legal citat, iar ulterior, doar dacă pârâtul ar fi de acord cu completarea cererii, potrivit art. 204 CPC.

2. Varianta a) este corectă, întrucât partajul poate fi solicitat prin intermediul cererii reconvenționale, aceasta fiind o cerere incidentală [care se formulează în cadrul unui proces în curs de soluționare, conform dispozițiilor art. 30 alin. (6) CPC] în raport cu cererea principală cu care există o strânsă legătură.

Varianta b) nu este corectă, întrucât cererea de partaj, în funcție de calea procedurală aleasă de parte pentru valorificarea dreptului său, poate fi principală, accesorie sau incidentală.

Varianta c) este corectă, dat fiind faptul că cererile în materie de moștenire, indiferent de valoare, se soluționează în primă instanță de către judecătoria [art. 94 pct. 1 lit. j¹) CPC].

3. Varianta a) este corectă, întrucât, potrivit dispozițiilor art. 204 alin. (1) CPC, reclamantul poate să își modifice cererea și să propună noi dovezi, sub sancțiunea decăderii, numai până la primul termen la care acesta este legal citat, iar după acest moment, numai cu acordul expres al celorlalte părți. În situația în care reclamantul nu ar formula o astfel de cerere, față de momentul la care a intervenit decesul pârâtului (anterior introducerii cererii de chemare în judecată), instanța va putea invoca și admite *excepția lipsei capacității de folosință a pârâtului, anulând cererea de chemare în judecată*. [Mai trebuie observat că, în lipsa modificării cererii principale sub aspectul cadrului procesual pasiv, C.C. și D.D. nu au calitate de *parte* în proces].

Varianta b) nu este corectă, întrucât decesul pârâtului a intervenit anterior introducerii cererii de chemare în judecată, astfel încât nu sunt incidente dispozițiile art. 412 alin. (1) pct. 1 CPC, care impun ca decesul să fi intervenit pe parcursul soluționării cauzei (deci, după investirea instanței și după ce respectiva persoană decedată devenise *parte* în proces).

Varianta c) nu este corectă prin raportare la explicația de la varianta a).

4. Varianta a) nu este corectă, întrucât cerința are în vedere calitatea procesuală activă, iar nu pasivă, acțiunea confesorie putând fi promovată de către persoana care afirmă că este titulara unui dezmemb-